

ASPECTE DE IMPLEMENTARE A TEXTILELOR TRADIȚIONALE ÎN ÎNTREPRINDERILE MEȘTEȘUGĂREȘTI DIN REPUBLICĂ MOLDOVA ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XX

Autor: Aliona GÎSCA

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: În articol sunt relevate aspecte privind experiența de implementare a textilelor tradiționale în întreprinderile meșteșugărești din RM, care au funcționat în a doua jumătate a secolului trecut. Lucrarea este bazată pe analiza materialelor teoretice și ilustrative publicate, a documentației păstrate în colecțiile particulare ale foștilor angajați, precum și a mostrelor de textile, cercetate în colecțiile MNEIN din Chișinău. Implementarea diverselor tipuri de textile tradiționale în sistemul industrial a favorizat în mare parte perpetuarea meșteșugurilor populare, soluționând, în același timp, și probleme de ordin social-economic.

Cuvinte cheie: implementare, valorificare, întreprinderi meșteșugărești, textile tradiționale, industrie ușoară.

Ramura industriei textile și de confecții în țara noastră s-a constituit, având la bază meșteșugurile populare și producția manufacturieră. Cu toate acestea, progresul tehnico-științific, prin industrializarea masivă, a avut un impact negativ asupra perpetuării artei populare autohtone. În condițiile create s-au întreprins diferite măsuri de ameliorare a situației și anume, de promovare a valorilor de artă populară (textile, confecții, ceramică, lemn, etc.) prin producția industrială [1].

Începând cu a doua jumătate a secolului XX, s-au creat diverse unități de producere – așa numitele *arteluri* – organizate în localitățile rurale, cu tradiții în domeniul meșteșugurilor populare. Printre acestea se numără și atelierele de țesut covoare din localitățile Rudi, Tabora, Congaz, Strășeni, activitatea cărora era coordonată de *Raipromkombinat*-uri. În cadrul acestora activau diferiți meșteri care, cunoscând meșteșugul, promovau și anumite produse cu caracter folcloric. Această experiență atinge apogeul în cadrul Asociației Meșteșugurilor Populare Artistice, numită în 1981 *Artizana*. Ascensiunea producției de textile a coincis cu sporirea necesităților sociale pentru aceste articole. Covoarele țesute în fabrici erau comercializate în republică și peste hotarele ei. Cele mai reușite ca valoare artistică dintre ele au fost prezentate la expoziții și târguri în Uniunea Sovietică, Italia, Germania, Danemarca, Spania, Anglia, Franța, Japonia, Iemen, Maroc, Ungaria, Elveția, Norvegia, Australia, etc. [3].

Tematica covorului tradițional a fost abordată în lucrările lui Goberman D., Mardari G., Postolachi E., Zelenciuc V.[2]. Tipul de covoare elaborate de mentorii și, respectiv, absolvenții școlilor moldovenești de arte decorative aplicative a fost investigată de Livșiț M., Simac A. Un studiu mai recent, care elucidează covoarele produse în sistemul industrial, este semnat de Buzilă V.[3]. Acesta din urmă este relevant prin insistența autoarei asupra covoarelor industriale, prin care se valorifică tradiția celor basarabene, fapt pentru care în a doua jumătate a secolului XX au intrat în patrimoniul național. Informații privind activitatea meșteșugărească desfășurată în anii 1950-70, parvin din cataloagele diverselor expoziții. Analiza acestora permite sistematizarea tipurilor și sortimentelor de produse textile, cu indicarea dimensiunilor pieselor dar și a materialelor utilizate, listele meșterilor cu menționarea anului de naștere și localitățile din care provin [5]. Puține la număr, dar semnificative pentru demersul nostru sunt materialele publicate ce prezintă activitatea, precum și sortimentul produs în cadrul întreprinderilor industriale de stat ce au funcționat cu succes în republică, reunite în cadrul Asociației Meșteșugurilor Populare Artistice [4]. Materiale inedite, ce ne oferă date concrete, au fost puse la dispoziție de către dl. Taran Constantin, fostul director a Întreprinderii experimentale de producere „Meșter-Faur”. Aceste materiale conțin instrucțiuni privind organizarea lucrului la domiciliu, în unitățile de producere și întreprinderile Ministerului industriei locale, informații despre metodele de determinare a complexității tipurilor de broderii, descrierea tehnică a modelelor proiectate,

diverse standarte de stat privind îndeplinirea operațiilor tehnologice precum ar fi broderia mecanică, tricotarea, etc.

Pe timpuri, unitățile industriale specializate cu caracter meșteșugăresc făceau parte din componența Direcției industriei locale a Ministerului Industriei. În anul 1973 este organizată una dintre cele mai mari întreprinderi de stat cu profil artizanal – *Asociația întreprinderilor de artizanat din RSS Moldovenească*. În componența ei au fost incluse nouă unități de producție specializate în diverse domenii artizanale: întreprinderea experimentală de producție „Meșter Faur” din orașul Chișinău; fabrica de artizanat din orașul Soroca; fabrica de textile și galanterie „Aurica” din orașelul Ialoveni; fabrica de ceramică artistică din orașul Ungheni; fabrica de covoare din orașul Orhei; fabrica de covoare din orașul Ciadâr Lunga; Fabrica de covoare din orașul Căușani; fabrica de covoare din orașul Comrat; întreprinderea covoristică (de bază) din orașul Chișinău [4]. Domeniile meșteșugărești prioritare, pe care s-a bazat organizarea Asociației au fost: arta textilă în care se includ covoarele și costumul popular, prelucrarea artistică a lemnului, ceramica tradițională, împletitul din lozie, etc. Relevant în activitatea acesteea a fost ideea conlucrării în cadrul unităților de producere a specialiștilor din diverse domenii: artiști plastici, pictori, ingineri, tehnologi, meșteri populari, etc.

Un rol important în cadrul acestei activități îi revine echipei etnografilor care activau în secția pictorului principal. Acestea cercetează starea meșteșugurilor din raioanele Moldovei, colectează materiale de pe teren, care ulterior vor fi valorificate în sortimentele elaborate. Odată cu acest proces este susținută și tendința restabilirii complete a pieselor veritabile de port tradițional și a textilelor descoperite de etnografi în expediții. **Covoriștii** Asociației de artizanat se bazează pe tradițiile covorului moldovenesc din perioada „clasică”. Sunt diverse ca modele și tehnologie, variate ca paletă cromatică și armonie a ornamentului. Analizând materialului ilustrativ, rezumăm că, în majoritar, au fost utilizate tehnici de țesut și ales tip „neted” la războiul de țesut vertical. Covoarele moldovenești produse în cadrul întreprinderilor asociației au fost menționate la diferite expoziții unionale și internaționale. Cât privește valorificarea **costumului popular** – s-a lucrat pe câteva direcții: repetarea întocmai a mostrelor de costume vechi; crearea ansamblurilor cu destinație scenică, respectând canoanele tradiționale; elaborarea vestimentației contemporane de stilistică folclorică.

Mențiuni

După anii `90 ai secolului trecut, un șir de întreprinderi din RM falimentează rând pe rând, ceea ce s-a întâmplat și cu *Asociația*. Acest fapt se datorează câtorva factori de competitivitate noi și anume, *calitățile produselor* și, respectiv, *capacității de adaptare la cerințele pieței*. În condițiile unei puternice intensificări a concurenței au crescut exigențele clienților și, ca urmare, în aceste împrejurări au rezistat doar întreprinderile care au putut asigura flexibilitatea necesară pentru satisfacerea cerințelor consumatorilor privind structura sortimentală și specificațiile sporite cerute produselor. Cu toate acestea, putem menționa că, prin activitatea sa, *Asociația* a asigurat o continuitate în actualitate a meșteșugurilor artistice tradiționale. Producția ei a reușit să împace tradiția cu tehnologia și să găsească un compromis între ele.

Bibliografie

1. *Постановление «О народных художественных промыслах»* // Газета «Правда», №58, (27 февраля, 1975).
2. Гоберман Д.Н. *Молдавские ковры* (выпуск 1). Кишинев, 1959; Гоберман Д.Н. *Ковры Молдавии*. Кишинев, 1960; Мардарь Г.П. *Художественно – морфологическая основа молдавского народного ковра*, том 1-2. Москва, 1990.; Зеленчук В., Постолаки Е. *Коворул молдовенеск*. Кишинэу, Тимпул, 1990.
3. Buzilă V. *Covoarele produse în sistemul industrial* // Buletin Științific, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, Etnografie, științele naturii și muzeologie, Nr.3 (16), serie nouă, Chișinău, 2005.
4. *Артизанат-Народные Промыслы. Фачець куноитинцэ: Асочияция Индустрией де Арте Популаре*. Отв. за выпуск: Барака Г.М., Бузилэ В.Н., Фефилова Е.Ф. Издательство ЦККП Молдавии, Кишинев, 1983, 43 с.
5. *Експозиция републиканэ де модели ной але обьектелор де артэ декоративэ апликатэ пентру продучереа лор ын серие ши а креацилор мештерилор популярь дин РСС Молдовенеаскэ* // Каталог. Едитура «Тимпул», Кишинэу, 1976; *Республиканская выставка народного творчества (1959 год)* // Каталог. Составители: Андрус В.О., Шарануца С.Н., Гос. Изд. «Картя Молдовеняскэ», Кишинев, 1961.